

Lau urteko 30
neska-mutil
ditugu, eta
jantokian bi
begirale gara; ez
da ezer gertatzen
zortea dugulako

Lau urteko 30 neska-mutil ditugu, eta jantokian bi begirale gara; ez da ezer gertatzen zortea dugulako

Begoña Sánchez Surribas.

Bigarren mailako ikasketak. Eskola-jantokietako langilea.

Begoña Sánchez Surribas, 54 urte, alaba baten ama, bigarren mailako ikasketak ditu. Eskola-jantokietan lanean dihardu 2006. urtetik, egungo ikastetxean 2007tik. Azaldu duenez, bere lanaren alderdirik positiboena da lana eta familia uztartzeko aukera ematen diola. Hori da bere lanpostuari eusteko duen arrazoi nagusia.

Begoñak uste du ikastetxeek ez dutela giza baliabide eta baliabide material nahikorik beren lana baldintza egokietan egiteko. Maite du bere lana, baina, esan duenez, lan-baldintzak gordinduz joan dira azken hamarkadan eta, pandemia piztu zenetik, larriagotu baino ez dira egin:

«COVID-aren izenean denak balio du; eta aurretik eskoletako jantokietan genituen arazoak (langile falta) estaltzeko aprobetxatzen ari dira».

Bere iritziz, eskoletako jantokien sektorea funtsezkotzat jotzea oso erabaki hipokrita da, praktikan, ez dutelako uste garrantzitsua denik:

«Geure burua ikusgai egin behar izan dugu mobilizazioen bitartez; izan ere, jendarteak inoiz ez gaitu funtsezkotzat jo, ezta organismoek ere (ez publikoek, ez pribatuek)».

Zorionez, duela gutxi egin zituzten mobilizazioekin bat egin zuten irakaskuntzako langileek, eta, horrela, agerian geratu da beren lanaren garrantzia: «Geu ere bagara hezkuntza-komunitateko kide eta, ondorioz, funtsezkoak gara, eskolak ematen dituen

irakasle bat bezainbeste». «Kalera irten gara funtsezkoak garela aldarrikatzeko, bestela, ez genukeelako aitortza hori lortuko». «Orain arte, gutxi hitz egin da (edo ezer ez) jantokiez eta jantokietako langileez, ez gaude agendaren barruan».

Pandemiak, beste lan-sektore feminizatu batzuetan bezala, larriagotu egin ditu desberdintasunak, batez ere, ikastetxe pribatu-kontzertatueta. «Desberdintasun argia dago kontzertatu-pribatuaren eta publikoaren artean; publikoak –gabeziak izan arren– baldintza hobeak ditu, pribatu-kontzertatuak baino gehiago borrokatu dutelako. Azken batean, kontzertatuan dena da zenbakiak ondo koadratzea».

Langile honek kostuak izugarri murriztu direla azpimarratu du nabarmen txikitu da janariaren kalitatea, ikastetxeak «ogerlekoak lau pezetatan» nahi dituelako eta, ondorioz, gastronomia-enpresek produktu eta zerbitzuak merkatu egiten dituztelako, bezeroa lortzearren. Ikastetxe publikoetan, ordea, egoera hori ez da hain intentsitate handiz ematen, urteetan zehar grebak eta mobilizazioak egin dituztelako eta, hortaz, gutxieneko batzuk betetzen dituztelako, adibidez, ratioak (Eusko Jaurlaritzaren menpe baitaude).

«Ikastetxe pribatu-kontzertatueta ratioak zabal eta libreak dira; akabo».

Pandemiaren hasieran, NBEak eskasak izan ziren eta berandu iritsi ziren ikastetxe batzuetara; aste batzuk geroago, maskara kirurgikoekin lanean hasi ziren, baina ez zuten balio, umeek maskararik gabe jaten baitute eta, ondorioz, langileak ez baitaude babestuta. Ondoren, FFP2 maskarak banatzen hasi ziren, eta, gaur-gaurkoz, borrokan jarraitzen dute maskarak behar besteko maiztasunaz jasotzeko.

Pandemia gorabehera, jantokian ez da begirale gehiago jarri, «denbora laburragoa da eta, teorian, txanda bat gehiago dago» nahiz eta pertsona gutxiago egon bazkaltzeko. Hortaz, lan egiteko modua aldatu egin da, eta lan-karga handiagoa da. Praktikan, COVID-19 protokoloak ezin dira aplikatu, jantokiko denborak berdina izaten jarraitzen duelako (bi ordu) eta ahal izan den moduan egokitu behar izan dugulako; ez dira espazio berriak eskuratu, horrek kontratazio berriak egin behar izatea eragingo bailuke, beraz, «zegoenarekin egiten dugu aurrera».

Grebei dagokienez, babes falta nabari da; langile honen arabera, 2020/21 ikasturte honen hasieran egindako hiru greba-jardunaldiak etsigarriak izan ziren, erantzuna oso eskasa izan zelako. Familiek, beren aldetik, gutxiengo batek salbu, «arduragabe»

eta «oportunista» izatea leporatu zieten. Badirudi familiak ez direla gai ikusteko langileek lan-baldintza txarrak izateak ondorioak izango dituela beren seme-alabek jasotzen dituzten zerbitzuen kalitatean.

«Sektore kontzertatu-pribatua immobilista da eta ez da ezertarako mobilizatzen; hala, sektore publikoari atxikitzeari esker aurrera egin ahal izan dugu aldarrikapen eta lorpenetan». Azken finean, hezkuntza-komunitatearen aldetik axolagabetasuna antzematen dute, batez ere, grebak egiten dituztenean; kasuren batean, gainera, irakasle jakinen batek zerbitzua egin du greban zeuden langileen absentsia betetzeko.

Zalantzarik gabe, jantokiko langileen sektorea ikusgai bilakatzen ari da une honetan, pandemian zehar egiten ari diren grebei esker. Nahiz eta alderdi politikoek ez dituzten sektore profesionalizatutzat jotzen, sindikatuek bai:

«Gure aldarrikapena bere egin dute, eta sindikatuen aldetik jendea ordezkatzan da; baina, langileek babesa ematen ez badizute, ezin duzu askorik egin, eta jarraipena oso txikia da». Adierazi duenez, pasabideetan kexatzera ohituta gaude, «mundu guztia dago kontentagaitz, baina inork ez du ezer egiten», grebarik ez egiteko aitzakiak jartzen dituzte gehienek.

Jantokietako langileen baldintzak duintzeko, bere aburuz, lehendabiziko neurria prestakuntza profesionala ematea izango litzateke, aitortza profesionala emateko «ezeren profesionaltzat hartzen ez bazaituzte, ez dago ezer egiterik». Langile honek klasismoa antzematen du egoera honetan guztian, eta horrek hezkuntza-komunitatearen parte ez sentitzea eragiten du; «dena da engranaje bat, pieza batek huts egiten badu, nolabaiteko eragina izango du besteetan».

Funtzioak sexuaren arabera bereizteari dagokionez, azpimarratu du arduradun gehienak gizonak direla. Enpresetako gerentzietan bada emakumerik, baina begirale guztiak dira emakumeak.

«Soldata handiagoa jasotzeko laguntza gisa ikusten dute lan hau; lanaldi partzialak dira eta, horrela, kontziliatzea lortu dugu. Gainera, oporrak irakasleenak bezalakoak dira eta, ondorioz, astia daukagu zaintzan jarduteko».

Hala eta guztiz ere, eskola-autobusetako gidarien lanaldiak ere partzialak dira; horiek gizonak izaten dira gehienetan eta –gurea ez bezala– sektore profesionalizatutzat jotzen da. Jantokiko begiraleen sektorean, emakumeak gara gehienak; izan ere, gure soldatak «laguntza» bat dira eta, bistan denez:

«Gizonek aukera gehiago dute sustapenerako eta dedikazio handiagoz jardun dezakete lanean, etxeko egitekoen erantzukizuna eta hazkuntza emakumeen esku geratzen delako eta denbora kentzen digulako gure ibilbide profesionalak garatzeko».

Lan-osasunaren arloan, honako hauek dira gaixotasun ohikoenak: bizkarreko minak, ahotsaren erabilerarekin lotutako gaixotasunak, ozen hitz egin behar izaten dutelako beti, eta entzumen falta, inguruko zarata oso handia izaten delako. Azpimarratu duenez, lan-karga oso handia da eta horrek tentsio handia eragiten du, «azkenean, depresioak eta antsietateak jota bukatzen dugu, ikusten dugulako ez garela denetara iristen, eta horrek antsietatea eta ondoeza eragiten ditu lanean, lan-baldintza kaskarrek lanera joateko gogoia ere kentzen digutelako».

Azpimarratu du jantokietan lan egiteko behar-beharrezkoa dela prestakuntza espezifikoa; haurren eboluzioaren etaparen, gatazken ebazpenaren eta lehen sorospenen gaineko prestakuntza behar da. Ikastetxe kontzertatuetan prestakuntza hori tantaka eta lan-ordutegitik kanpo ematen da, hautazko formatuan, gainera; eta ikastetxe publikoetan, ordea, aukera gehiago izaten dituzte trebatzeko.

«Edozein lanpostutarako behar da prestakuntza, adibidez, alergikoen ingurukoa. Gainera, adrenalina injekzioak jartzen dizkiegu haurrei, nahiz eta langile ez kualifikatuak izan; ez gara erizainak, baina horrela jarduteko eskatzen digute». Azaldu duenez, «gero eta lan gehiago daukagu denbora berean egiteko, eta alergikoen kontua, adibidez, larria da; gainera, korrika eta presaka egiten da guztia». «Ardurak eskatzen dizkigute eta ez dira horretarako baldintzak ematen; korrika ibiliz ezin da bermatu segurtasuna, are zailago dauzkagun ratioekin: lau urteko 30 neska-mutil eta bi begirale; ez dira gauza gehiago gertatzen zortea dugulako. Begiraleek ezin dute horrelako erantzukizuna beren gain hartu».

Azkenik, amaitu du esanez pribatua den oro kontrolik gabe kudeatzen dela; publikoa denaren kudeaketa beti da argiagoa eta kontrolatuagoa. Soluzioa lortzeko,

funtsezkoa da jantokiak eskoletako parte izatea eta jantokietan elikagai osasungarri eta ekologikoak ematea; haurren garapenean oso garrantzitsua da elikatzen ikastea, eta horretarako agertokirik onena eskolako jantokia da. Horrekin lotuta, Begoñak azaldu duenez,

«Une honetan gastronomia-enpresen bezeroak dira eskolak. Izan ere, ikastetxeek, eskura duten diru-partida azertu eta zera galdetzen diote enpresari: zer zerbitzu eman diezadakezu diru kopuru honekin? Hala da, gero eta diru gutxiago eskaintzen dute. Kostuak merkatu nahi dira eta horrek eragina dauka zerbitzuaren kalitatean; kalitatezko txahal-okela erosi beharrean, merkeena erosten da».

«Izango da ikastetxe pribilegiaturik produktu ekologikoak erabiltzen dituenik, baina, oro har, ohiko produktuak erabiltzen dira janaria prestatzeko. Eta kontuan hartu behar da ikastetxe eta egoitzen artean milaka jankide biltzen direla. Beren sukalde propioa duten ikastetxeek kalitate handiagoko menua bermatzen dute, eta ez dira plastikozko ontziak erabiltzen. Hori da aukerarik egokiena, zalantzarik gabe».

Eskolako jantokia itxi egiten bada, hondamendia izango litzateke, eta uste du familiak kalera irtengo lirатеkeela aizkora eskutan, familia eta lana uztartzeko funtsezko tresna delako.